

PROJECTE BRÚIXOLA: l'experiència d'un Programa de Diversificació Curricular amb èxit

Marta Castellà i Riera

Professora d'Orientació Educativa. Institut d'Educació Secundària Miquel Bosch i Jover. Artés

Victòria Serra Terzi

Professora de Biologia i d'Atenció a la Diversitat. Institut d'Educació Secundària Miquel Bosch i Jover. Artés

RESUMEN

"Proyecto "BRÚIXOLA": la experiencia de un Programa de Diversificación Curricular son éxito"

Hace seis cursos académicos, el instituto *Miquel Bosch i Jover* inició un proyecto de diversificación curricular (aula abierta) llamado *Brúixola (Brújula)*, destinado a un determinado colectivo de alumnos de 4° de ESO desmotivados y con problemas para seguir los contenidos del aula ordinaria, lo que les impide graduarse.

Con esta medida de atención a la diversidad se pretende motivar a estos alumnos en un grupo reducido (máximo 15) para que puedan obtener el graduado en ESO y orientarlos hacia un CFGM o hacia la inserción en la vida laboral.

Este proyecto conlleva una organización curricular y un horario de permanencia en el centro diferente al resto de alumnos, ya que conjuga la escolaridad ordinaria con otras actividades externas al centro. Además, cuenta con el apoyo de toda la comunidad educativa del instituto, de las familias, del ayuntamiento de Artés y de las empresas colaboradoras. El éxito de este programa se debe a la aplicación de una metodología didáctica más funcional, significativa y transversal. La valoración de estos seis cursos es muy positiva, ya que se ha conseguido siempre un alto índice de aprobados.

ABSTRACT

"BRÚIXOLA" Project: the experience of a success full diversification curricular program"

Since the course 2006-2007, the high school *Miquel Bosch i Jover* has been implementing a successful diversification curricular project called "*Brúixola*" aimed at a group of 4th ESO students that are demotivated and have some problems to follow the contents of the regular classroom, which prevents them from graduating. The aim of this scheme is to encourage a small group (maximum 15) of students to get the ESO Certificate and target them towards CFGM or directly into the labour market.

This project involves a different curriculum organization from the other students because they share school subjects with other activities in local businesses. It has the support of the entire educational community: school, families, local council and businesses. The success of this program is due to the application of a more functional and meaningful teaching methodology. The valuation of these 6 courses is very positive because there has always been a high rate of approval.

PRESENTACIÓ

L'augment de la desmotivació i el fracàs escolar en els alumnes de l'última etapa de la ESO fan cercar noves estratègies d'atenció a la diversitat.

En el nostre centre, l'Institut Miquel Bosch i Jover d'Artés, ubicat a la comarca del Bages, vam iniciar el projecte Brúixola el curs 2006/2007 amb el propòsit d'ajudar aquest alumnat perquè pogués assolir els objectius i les competències bàsiques de l'etapa i així poder obtenir el títol de Graduat en Educació Secundària Obligatòria. Treballem, a més, amb la finalitat de capacitar-los per a assolir la maduresa necessària per a poder incorporar-se al món laboral o orientar-los en un CFGM.

El projecte implica una organització dels continguts i matèries del currículum diferent de l'establerta amb caràcter general i una metodologia específica i personalitzada.

Actualment, el projecte Brúixola està emmarcat dins del Pla d'Atenció a la diversitat del Centre, d'acord amb el Decret 143/2007 de 26 de juny (DOGC núm. 4915 de 29 de juny) i contemplat en les instruccions d'organització de cada curs.

JUSTIFICACIÓ

Les causes que motiven l'institut Miquel Bosch i Jover a prendre l'acord d'elaborar aquest projecte són:

- L'exercici diari de la nostra professió ens fa adonar de l'augment de la desmotivació de molts alumnes, cosa que ens fa qüestionar seriosament el seu futur, la convivència a les aules i a la societat en general. Tot això ens obliga a reflexionar i buscar estratègies adequades.
- La millora qualitativa de l'educació secundària en el nostre centre és l'objectiu fonamental del claustre de professors. El fet de ser un centre que des de la seva creació va ser pioner en la implantació de la Reforma Educativa, ens ha fet buscar constantment noves estratègies d'atenció a la diversitat, i és un dels temes que, de forma creixent, preocupa el nostre professorat. S'ha generalitzat el convenciment que cal una estructura flexible, adequada a les necessitats que contínuament van apareixent mes a mes o d'un curs per l'altre.
- El ple recolzament i col·laboració de l'Ajuntament d'Artés, motivat per la nostra proposta i els bons resultats socials i educatius obtinguts per projectes semblants a altres poblacions de característiques similars.
- Les mateixes directrius del Departament d'Ensenyament que considera la innovació educativa com un dels motors de canvi del sistema educatiu i un element important per a millorar-ne la qualitat i la pro-

gressiva adequació al repte que l'evolució social ens planteja.

- La insuficiència de la diversificació del currículum a 4t d'ESO perquè aquests alumnes assoleixin els objectius d'etapa per accedir a les diferents opcions d'educació postobligatòria o del món laboral.
- La continuïtat i millora de l'atenció a la diversitat. A l'institut duem a terme en els cursos de 1r, 2n i 3r d'ESO diferents estratègies per atendre la diversitat: atencions individualitzades, atencions a grups reduïts, agrupaments flexibles, desdoblaments, etc. A 4t d'ESO l'estratègia Brúixola, elaborada a partir de la decisió del claustre celebrat el dia 28/06/2005 ofereix una opció més global i permet que molts alumnes puguin graduar-se.

PERFIL DELS ALUMNES I CRITERIS DE SELECCIÓ

Perfil

Aquest projecte pedagògic va adreçat a un grup reduït de 12-15 alumnes de 4t d'ESO de la tipologia següent:

1. Rebutgen els aprenentatges curriculars, sobretot els continguts acadèmics de caràcter teòric.
2. No milloren la seva predisposició cap a l'ensenyament malgrat els recursos que se'ls han ofert: matèries optatives, reforços, desdoblaments, atenció individualitzada, plans individualitzats, suport de l'EAP i altres serveis externs, etc.
3. Tenen un sentiment de fracàs personal, reforçat per les iniciatives que no han estat exitoses.
4. Mostren preferència per a les activitats manuals i mecàniques.
5. Reclamen l'atenció del professorat interferint en el desenvolupament normal de la classe.
6. Provenen d'un àmbit familiar, algunes vegades, incapaç d'intervenir adequadament en la seva formació i integració en el procés educatiu.
7. Valoren de forma molt positiva l'aprenentatge d'un ofici, amb la finalitat de la incorporació, a curt termini, en el món laboral.
8. Són alumnes, a vegades, amb una trajectòria escolar negativa, amb manca d'hàbits d'estudi, d'esforç i de constància en la tasca escolar, amb baix rendiment en els aprenentatges, però que amb un canvi d'estratègia metodològica en l'ensenyament - aprenentatge, cap a un tipus més manipulatiu, poden millorar la resposta vers l'educació.
9. Tenen prou capacitat per assolir els objectius generals de l'etapa, el que els permetria obtenir la graduació en ESO.

Procés i criteris de selecció

És el resultat del treball en xarxa entre els diferents agents educatius: INS, EAP, Serveis socials dels diferents municipis,

coordinat pel Departament d'Orientació i la Comissió d'Atenció a la Diversitat.

El procés a seguir és el següent:

- 1- L'equip Docent fa una proposta dels alumnes segons uns criteris acordats per la Comissió d'Atenció a la Diversitat.
- 2- La Comissió d'Atenció a la Diversitat rep la proposta i l'estudia tenint en compte els criteris d'admissió d'alumnes al projecte.

Criteris d'admissió d'alumnes al projecte Brúixola:

1. Tenir l'edat establerta.
2. Ser proposat per l'Equip docent.
3. Haver estat atès durant l'ESO amb recursos d'atenció a la diversitat.
4. Signar, la família, el Full de compromís elaborat per al projecte.
5. Signar, l'alumne, el Full de compromís elaborat per al projecte.
6. Signar, el tutor, el Full de compromís elaborat per al projecte.
7. Signar, la família, el Full d'Autorització de desplaçament de l'Institut a l'empresa.
8. Signar el conveni de formació externa tutelada, la família, l'Ajuntament, l'empresa col·laboradora, la direcció del centre i l'alumne.
9. Haver-hi places vacants.

OBJECTIUS

Objectius generals del projecte

1. Oferir una formació als alumnes que els permeti conèixer la realitat del món laboral, que fomenti el seu sentit de la responsabilitat i el compliment de tasques i horaris que els faciliti la incorporació posterior al món del treball.
2. Desenvolupar la seva maduresa personal fent-los valorar les possibilitats de formació que el centre escolar els ofereix i preparar-los, si així ho desitgen, per continuar els estudis.
3. Ajudar-los a millorar hàbits i comportaments que els preparin com a ciutadans participatius en la vida laboral, cultural i social.
4. Oferir-los possibilitat d'obtenir el graduat escolar.

Objectius d'aprenentatge a l'INS

Es pretén centrar l'aprenentatge acadèmic a l'aula en l'assoliment de les competències bàsiques en les diferents matèries que cursen.

Cada professor de l'equip docent del projecte Brúixola és el responsable d'elaborar la programació didàctica corresponent per a la matèria que imparteix, d'acord amb la normativa i

pràctica psicoeducativa

característiques de l'alumnat.

Objectius d'aprenentatge de la formació externa tutelada.

Es pretén potenciar l'assoliment de les competències bàsiques que fan referència a la inserció social i laboral a través del projecte, especialment pretenem que puguin:

- Adquirir els nivells de responsabilitat necessaris per complir les tasques encomanades al centre i a l'empresa, així com seguir els horaris establerts.
- Valorar el treball en equip i la col·laboració en la feina com una manera òptima d'aprendre.
- Entendre, interpretar i acomplir ordres relacionades amb la feina a realitzar.
- Acceptar i tenir una actitud favorable a treballar seguint les normes de l'empresa.
- Habituar-se a observar, analitzar i utilitzar l'entorn tecnològic necessari per desenvolupar una tasca.
- Utilitzar les eines, els aparells i les màquines per a la seva funció específica, d'acord amb les normes de seguretat apreses i conservar-los amb ordre i pulcritud.
- Valorar la importància de l'ordre, la polidesa i el rigor per fer un treball de qualitat.
- Potenciar la iniciativa per a portar a terme les tasques encomanades.
- Tenir cura de la higiene i la presentació personal.
- Tenir esperit crític (constructiu) en el lloc de treball.
- Superar-se en la feina i tenir afany de promoció.
- Desitjar aprendre i millorar.
- Manifestar autonomia personal en la planificació i execució d'accions.
- Saber distribuir-se les feines, assumir responsabilitats, prendre decisions i resoldre problemes autònomament.
- Ésser constant.
- Conscienciar-se de la necessitat de mantenir un hàbit de salut i prevenció d'accidents en l'entorn laboral.

METODOLOGIA

Aquest projecte és un recurs i una estratègia educativa que utilitza una metodologia bàsicament manipulativa, funcional, significativa i activa en el tractament dels continguts de les diferents àrees, encaminat a donar resposta a les diferents necessitats de l'alumnat.

Persones responsables del projecte

Aquest projecte es portarà a terme amb la intervenció de les persones responsables següents:

- Ajuntament d'Artés. Per mitjà dels seus serveis soci-

als i educatius, contacta i crea una borsa d'empreses col·laboradores. També participa en el control i avaluació del projecte.

- Tutor de grup. L'alumne forma part del grup classe i participa en totes les activitats de tutoria rebent les mateixes informacions que la resta de companys. També s'ha de coordinar amb l'equip de professors del projecte i l'equip directiu quan se li demani.
- Coordinador d'empreses. Té la funció de coordinar el seguiment individual de cada alumne en la formació externa tutelada, el contacte amb l'empresa i si convé amb els pares. També s'ha de coordinar amb l'equip de professors del projecte i l'equip directiu sempre que se li demani, així com mantenir entrevistes amb les empreses i l'ajuntament quan calgui.
- Equip docent de Brúixola: És l'encarregat de fer el seguiment de l'alumnat i vetlla perquè els objectius i les competències siguin assolits.
- Responsable de cada empresa. És l'encarregat de fer el seguiment de l'alumne en la mateixa empresa.

Dins el centre escolar:

Les hores que l'alumne estigui al centre, un total de 18 hores, se li ofereix:

- Adaptació curricular de totes les matèries, encaminada a assolir les competències bàsiques de l'ESO.
- Un treball d'habilitats de caràcter pràctic i de tipus social.
- Informació detallada sobre els continguts i metodologia de l'avaluació per part del professorat implicat en el projecte.

(Fotografia dels alumnes a l'hort. Matèria optativa de 4t -Font: Ins Miquel Bosch i Jover-)

A l'empresa col·laboradora:

Segons el conveni de col·laboració, entre totes les parts implicades en el projecte, s'estableix que els alumnes fan, respectant l'horari lectiu, 12 hores setmanals de permanència a l'empresa col·laboradora, que suposa un 40% de l'horari escolar, equivalent a quatre matèries.

Per tal de garantir l'assoliment dels objectius destinats a la inte-

gració social i laboral dels alumnes, està prevista la col·laboració d'empreses del municipi que estiguin obertes a formar part del projecte, sota la coordinació del mateix INS, per tal que els alumnes estableixin un primer contacte amb el món laboral.

Amb cada empresa col·laboradora es mantenen els contactes següents:

- Reunió inicial en la qual s'establiran els acords següents:
  - Tipus de tasques que l'empresa pot oferir a l'alumne.
  - Informació de l'horari marc i concreció de l'horari adequat a la procedència de l'alumne.
  - Com es fa el seguiment del treball de l'alumne, segons la disponibilitat del responsable de l'empresa.
  - Acceptació de les condicions establertes en el conveni de col·laboració.
- Seguiment: durant el procés de col·laboració i sempre que calgui, mitjançant reunions o entrevistes telefòniques.

Reunió final: la valoració de l'assoliment dels objectius es portarà a terme amb la puntuació de 0 a 10 dels ítems que queden recollits en un butlletí específic.

(Fotografia d'un alumne fent pràctiques en una empresa de fusteria -Font: Ins Miquel Bosch i Jover-)

(Fotografia d'un alumne fent pràctiques en una empresa de fusteria -Font: Ins Miquel Bosch i Jover-)

Temporalització de l'organització del curs

Juny-juliol	<ul style="list-style-type: none"> - Proposta d'alumnes participants a l'equip docent de 3r d'ESO. - Reunió de la Comissió d'Atenció a la Diversitat per valorar la proposta. Llista provisional del grup a l'expectativa de les notes de setembre.
Setembre	<ul style="list-style-type: none"> - Comunicar a les famílies l'opció d'accedir a Brúixola. - Elaborar la llista definitiva del grup. - Reunir els pares. Proporcionar el llistat d'empreses col·laboradores perquè l'alumne tingui opció de tria. Adjudicar a l'alumne l'empresa on ha de desenvolupar la formació externa. - Signar el conveni de l'empresa entre les parts participants: pares, alumnes, tutor, equip directiu i empresari - Signar el full de compromís i el full d'autorització.
Novembre	<ul style="list-style-type: none"> - Preavaluació. Fer el seguiment individualitzat de cada alumne a fi de vetllar el grau de compromís.
Desembre	<ul style="list-style-type: none"> - Final 1r trimestre. Valorar la continuïtat de cada alumne i proposta d'entrar algun altre nou alumne al grup de la llista d'espera.
Maig	<ul style="list-style-type: none"> - Final 3r trimestre. Valorar el projecte en curs, elaborar propostes de millora i fer la memòria dels resultats (alumnes acreditats, abandonaments i no acreditats).

ESPAI, INSTAL·LACIONS I RECURSOS MATERIALS

El centre disposa de tots els espais i recursos materials per poder portar a terme aquest projecte.

Instal·lacions: aula ordinària, laboratoris, aula taller, parcel·les de treball per desenvolupar l'hort, aula d'informàtica, Empreses col·laboradores del municipi d'Artés.

TEMPORITZACIÓ

El projecte es renova administrativament cada dos cursos. Cada curs gaudeix del projecte una promoció nova d'alumnes.

La distribució horària setmanal d'aquest projecte és la següent:

- 12 hores d'estada a l'empresa en horari escolar.
- 18 hores de treball a l'INS, inclosa una hora de tutoria.

AVALUACIÓ

L'avaluació del procés d'aprenentatge d'aquest alumnat, com la de la resta d'alumnes del centre, és contínua i, alhora, global.

Si al finalitzar el primer trimestre, l'avaluació d'algun alumne no supera les expectatives i l'aprofitament del projecte, s'oblige a aquest a abandonar el projecte per deixar lliure la plaça

pràctica psicoeducativa

per algun altre alumne de la llista d'espera.

L'avaluació és realitzada pel conjunt del professorat que imparteix ensenyaments a l'alumnat del projecte, coordinats per la persona responsable de la tutoria. Les decisions derivades de l'avaluació es prenen de forma col·legiada, d'acord amb allò que es determina en el projecte educatiu.

Així mateix, atès el necessari compromís que s'ha d'establir amb els alumnes en relació amb la seva participació en el programa de diversificació curricular com una oportunitat per a la millora dels seus aprenentatges i de les competències bàsiques, cal que l'autoavaluació dels alumnes esdevingui un element clau en el seu procés d'avaluació.

Cal incidir especialment en hàbits i valors com l'assistència regular a classe, la puntualitat, la correcció en el tracte amb els altres, la responsabilitat, l'ordre, la constància i la iniciativa.

L'alumnat que en acabar el programa no està en condicions d'obtenir el títol de graduat en educació secundària obligatòria i compleix els requisits d'edat establerts en l'article 19 del Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, no pot romandre un curs més en el programa.

L'avaluació al centre

L'avaluació del procés d'aprenentatge és continu, donant-li molta importància a l'actitud del dia a dia.

L'equip de professors vinculats al projecte s'encarrega de fer el seguiment dels alumnes setmanalment, coordinats pel professor tutor. La reunió setmanal de l'equip docent fa un seguiment de l'alumnat tant respecte a l'aprofitament acadèmic com de les habilitats socials i manté informat a l'alumnat.

Trimestralment la família rep un butlletí on queden reflectides les notes de l'avaluació per matèries.

L'avaluació a l'empresa

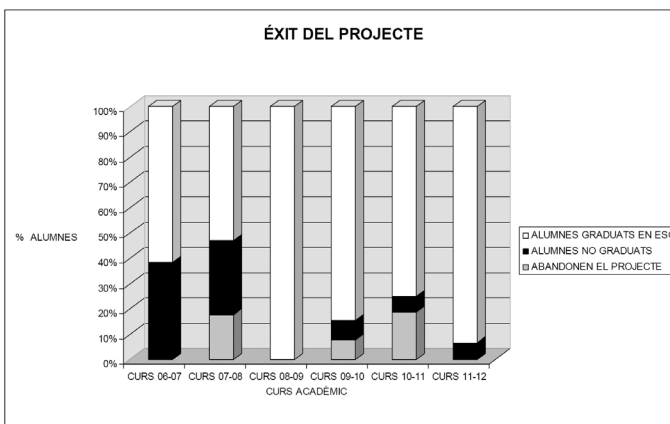
La valoració trimestral i final del treball a l'empresa es fa mitjançant una reunió del responsable de l'empresa i el coordinador d'empresa que consensuen una qualificació global de la formació externa tutelada i que consta en el butlletí d'empresa a la vegada que també es contempla en el butlletí de notes del SAGA.

L'avaluació del projecte

En acabar cada curs es realitza una avaluació de la posada en pràctica del projecte Brúixola amb la finalitat de potenciar els aspectes que millor han funcionat i de corregir, si cal, tot allò que s'ha pogut detectar com a millorable.

Aquesta valoració es portada a terme per una comissió integrada per l'equip de professors responsable del projecte i el responsable municipal del mateix i recull i té en compte l'opinió dels propis alumnes, les seves famílies i totes i cadascuna de les empreses col·laboradores.

CONCLUSIÓ

Al llarg del anys, es pot observar en la gràfica que, en general, el percentatge d'alumnes graduats ha augmentat respecte els primers cursos. Aquest increment pot ser degut a la millora de l'adequació del perfil dels alumnes al projecte. També s'observa que el percentatge d'alumnes aprovats el curs 2008-2009 és del 100%, una dada excepcional degut al baix nombre d'alumnes que van participar. Això ens indica que les baixes ràtios són favorables per atendre a la diversitat. Per altra banda, el percentatge dels alumnes que abandonen el projecte és aleatori, és a dir, depèn de la situació personal en cada cas i no del projecte pròpiament dit.

Els factors que propicien l'èxit del projecte són molts, entre els que cal destacar: la participació voluntària de l'equip docent, el suport de l'equip directiu i del claustre, la tasca incondicional dels professionals de les empreses del municipi que any rere any vetllen pels alumnes que tutel·len i finalment l'ajuntament que fa possible que el conveni de col·laboració s'emmarqui en la legalitat.

El municipi valora molt positivament el projecte que permet educar i orientar laboralment aquests joves per afavorir l'ampliació de la seva formació professional i/o la inserció laboral.

És un projecte molt consolidat que potencia la responsabilitat, l'autoestima, la maduresa i premia l'esforç d'aquests joves evitant l'abandonament.

Com a conclusió, es pot afirmar que gràcies a aquest projecte la majoria dels alumnes escollits assoleixen la graduació en ESO cosa que seria complicada sense aquesta oportunitat i evita el possible risc d'exclusió social en alguns casos.

Correspondència amb les autores:

Marta Castellà i Riera. Professora d'Orientació Educativa. Institut d'Educació Secundària Miquel Bosch i Jover. Artés. E-mail: mcast268@xtec.cat.

Victòria Serra Terzi. Professora de Biologia i d'Atenció a la Diversitat. Institut d'Educació Secundària Miquel Bosch i Jover. Artés. E-mail: vserra1@xtec.cat